

l'esment recuperat de tossenses establerts a Andalusia, a Motril, i encara avui orgullosos del seu origen, com ara els Moreu, els Moré i els Auger.

Sumant-se, doncs, a l'obra precedent de Zucchiello, ja extensa i valorada, aquest volum aprofundeix i completa les visions que fins ara l'autor ens havia ofert del passat de Tossa i de la seva natural inclinació marinera. El darrer i més acabat, no l'últim, producte d'aquest investigador pulcre, que ens duu a visitar l'interior de les cases dels tossencs d'aleshores —poques les que encara resten— per escrutar-hi i comprendre com s'hi vivia i les coses que venien d'Amèrica. Una memòria que, si no se salva prou com a patrimoni material, palpable, es refugia si més no en les pàgines denses d'aquest llibre valuós.

Narcís Figueras i Capdevila

Una lliçó de numismàtica

CRUSAFONT I SABATER, Miquel
(amb la col·laboració de Xavier Sanahuja i Anna Balaguer).

Història de la moneda de la guerra dels Segadors (Primera República Catalana) 1640-1652.

Pròleg d'Eva Serra.
Societat Catalana d'Estudis Numismàtics. Barcelona, 2001.
536 pàgines.

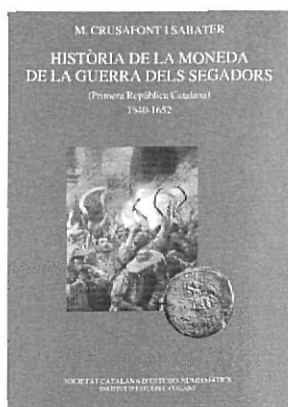
La moneda és una de les abstraccions més distintives i alhora enigmàtiques de l'espècie humana. Ara sabem que alguns animals són capaços de fabricar una mena o altra d'estris per tal d'obtenir més fàcilment la seva subsistència; una facultat que fins no fa gaire semblava exclusiva de l'*homo sapiens*. Però, i la moneda? Aquesta invenció genuïnament humana resulta enigmàtica, a més, per unes quantes raons. En primer lloc, pel seu funcionament, que no sempre sabem comprendre o prevenir amb prou d'encert i antelació, tal com passa amb la inflació. Altrament, potser no hi hagi res de més enigmàtic, si no fins i tot poètic, que aquest concepte de moneda «fiduciària», «imaginària» o també dita «de compte». A la Catalunya moderna es comptava en lliures, sous i diners (una lliura eren vint sous, i un sou dotze diners), però no pas amb lliures o sous. Les espècies monetàries habituals, la moneda corrent, eren els diners, unes peces fetes amb un

aliatge de lluna i aram (la moneda de billó o moneda menuda), els dobles diners o ardits, els ducats d'or, i a última hora, en plena guerra dels Segadors, els rals de plata i els sisens d'aram. Finalment, ¿no resulta igualment intrigant la diferència tantes vegades constatada, ara i al segle XVII, entre el valor de canvi i la llei o valor intrínsec de l'espècie monetària? Com podem explicar que una peça d'or no valgui necessàriament més que un simple tros de paper estampat, sobretot si aquella no és de «curs legal». La resolució de l'enigma és sempre que darrere una moneda hi ha un Estat o, si més no, una autoritat política reconeguda o que es fa valer (*fiduciària*, al capdavant, ve de *confiança*). I que, per tant, hi ha sempre, i necessàriament, una estreta relació entre la política monetària i la sobirania política.

Vet aquí, doncs, l'explicació del subtítol d'aquest llibre de Miquel Crusafont, una veritable autoritat en la matèria, i l'autor, al seu torn, d'altres estudis i síntesis sobre el mateix subjecte, com *La moneda catalana local* (Barcelona, 1990) i *Història de la moneda catalana* (Barcelona, 1996). Com és sabut, la Catalunya de la guerra dels Segadors mai no va esdevenir una veritable república, però, en canvi, si que va actuar com si ho fos, afirma Crusafont, en matèria monetària, tot decidint

com, quan i on es podia batre moneda, i fins i tot quina mena de moneda. Aleshores se'ns fa evident un altre vessant, si no enigma, d'aquesta història, a saber: la moneda com a signe, cruïlla de significats o notació abreujada de fenòmens i processos que no són pas d'indole estrictament monetària ni econòmica. Que es facin encunyar rals de plata per tal de foragitar el circulat castellà del país català, això és tota una (altra) declaració de guerra. I que la cara o el revers d'una moneda diguin «PHILIPPVS IIII. PROVINCIA CATHALONIAE», la denominació més «republicana», «PRINCIPATUS CATHALONIAE» o bé «LUDOVICUS XIII», quantes coses no ens diuen aquests aparentment simples canvis de vocabulari. Segurament, no es pot dir més amb menys paraules.

Crusafont i els seus col·laboradors estudien exhaustivament els amonedaments catalans durant la guerra del Segadors. I en fer-ho, poden arribar a la conclusió que la proliferació d'encunyacions locals a l'inici del conflicte no va ser pas la mena de camp qui pugui que s'havien imaginat alguns investigadors anteriors. Per contra, hi hagué sempre una autoritat central: el tàndem que feien la Diputació catalana i el Consell de Cent de Barcelona. I la descentralització monetària no fou sinó la

forma més congruent amb la mena de mobilització militar de la primera hora, igualment localista o descentralitzada; s'encunyava per pagar els soldats, bàsicament. Per això mateix, la centralització ulterior de l'activitat militar, iniciada el 1641 amb la creació del Batalló català, va tenir com a conseqüència la centralització correlativa de les emissions monetàries. Però fins i tot aleshores —recalca Crusafont— la política monetària restà en mans catalanes. En part, perquè les autoritats franceses del Principat no passaren de ser una mena de simples gestors militars. Una prova, doncs, que l'ajut francès fou sempre força relatiu, si no prou calculat. En plena guerra dels Trenta Anys (1618-1648), i en pugna amb la Casa d'Àustria, la França borbònica volia el territori català per bescanviar-lo, arribada l'hora de la diplomàcia, pels Països Baixos. La metàfora final sembla, doncs, tan fàcil com inevitable: allò que interes-

sava Richelieu i companyia era Catalunya com a moneda de canvi. L'obra de Crusafont ressegueix aquest periple català mitjançant un extens i ben interessant apèndix documental, i el pertinent i no pas menys fascinant catàleg numismàtic, amb les seves efígies i inscripcions que tantes coses ens diuen a aquells que no som pas versats en la matèria.

Xavier Torres Sans

La narrativa fantàstica

Els altres mons de la literatura catalana. Antologia de narrativa fantàstica i especulativa.

Selecció i introducció de Víctor Martínez Gil. Galàxia Gutenberg - Cercle de Lectors, 2004. 720 pàgines.

Emprendre aquesta antologia és retrobar el plaer de la lectura dels nostres autors, consagrats o novells, entre els quals evidentment en trobem de les comarques de Girona —Ruyra, Víctor Català, Miquel de Palol, Fonalleras, entre d'altres—. Segurament, en molts casos, serà també la descoberta de veure'ls excel·lir en un gènere al qual la literatura catalana no ens té habituats. L'inconegut és l'eix temàtic que recorre la gairebé vuitantena de contes, agrupats en dotze apartats a proposta de l'antòleg. Tots els apar-

tats apareixen precedits per una presentació del professor Martínez-Gil, que ens ajuda a resituar i rellegir molts d'aquests autors que la historiografia literària catalana sovint ha encasellat en un gènere. A part d'aquestes breus presentacions, també cal destacar l'excel·lent introducció i justificació de l'antòleg.

L'èxit de novel·les de temàtica fantàstica dels darrers anys ha empès, segurament, l'interès per aquest tipus de literatura al nostre país, on també hem tingut el nostre «èxit de vendes» amb *La pell freda*, d'Albert Sánchez Piñol. Aquest és un dels autors presents en l'antologia, dins l'apartat «Relats meravellosos», amb el conte *La nau dels bojos*, que no decebrà, ans al contrari, els lectors de *La pell freda*. En el mateix apartat Jacint Verdaguer ens relata *L'orella del gegant*, a tall de conte tradicional, i Ramon Vinyes ens diverteix amb la trista història de *L'albí*, on el sagristà, per tocar l'al·leluia, «estirava les mamelles de les vaques suïsses».

«Benvinguts a Utopia» ens serveix el divertit i interessant *El descobriment de Madrid pel doctor Schulze-Pfalz*. Aquest relat és la ressenya de M. Servet (A) Raves d'un llibre d'arqueologia sobre el tancament de la segona edat mitjana. Hi ha referències lingüístiques i bibliogràfiques interessants i divertides.

Entre irònica i sarcàstica és la mirada que aplica Josep Maria Fonalleras a *De gurus i altres espècies*, una narració en primera persona on s'evidencien les absurditats d'una secta que proclama la fi del món, inclosa al recull amb aquest mateix nom. Sota el títol *El somni* Miquel de Palol ens regala una consecució vertiginosa d'imatges extravagants que «hem d'acceptar amb naturalitat», diu Martínez-Gil referint-se al realisme màgic.

Tres contes renaixentistes enceten «Les presències fantasmals». L'exquisidesa de la narració va acompanyada d'una llengua viva, fresca. Parlem de *La dona blanca*, de Maria de Belllloc, pseudònim de M. Pilar Maspons; *El nen jueu*, d'Àngel Guimerà, i *La vetlla dels morts*, de Ruyra. No ens sorprèn trobar Peruchó als «Tractats de vampirologia», amb un conte on relata l'inici de la relació de Dràcula amb l'escriptor Bram Stoker, que li fa d'odontòleg davant els senyals de vampirisme.

A l'hora d'endinsar-se en la lectura d'aquests excel·lents contes, cal fer-ho amb una mirada innocent capaç de sorprendre's i gaudir del plaer de la lectura que atorga al lector l'èxit com a tal.

Rosa Massegosa

